Miran MOŽINA

# *Frieda Fromm Reichmann in »I never promised you a rose garden«*

## *Frieda Fromm Reichmann and »I never promised you a rose garden«*

Včasih v svojih psihoterapevtskih srečanjih z ljudmi uporabim zgodbo o Joanne Greenberg in Friedi Fromm Reichmann, ki se je odvila na znani privatni psihiatrični kliniki Chestnut Lodge v Rockvillu v ameriški državi Maryland. Predvsem takrat, ko svoje paciente, pri katerih prihaja do želenih terapevtskih sprememb in včasih postanejo ob tem nerealni v svojih pričakovanjih, želim opozoriti, da življenje po uspešno zaključeni psihoterapevtski obravnavi ne bo rožnato. Podobno kot predsodki tudi idealizacije o psihoterapiji namreč niso redke. Pomemben motiv za obisk psihoterapevta in za polet v začetnih fazah psihoterapije je večkrat ta, da si ljudje predstavljajo, da bo izid terapevtskega procesa romantično obarvan, npr. da bodo dosegli harmonijo v družinskih in intimnih odnosih, notranji mir, zadovoljno lebdenje nad zemeljsko težnostjo ipd. Vendar je življenje neprestano radodarno z obremenitvami, izzivi, negativnimi stresi, boleznimi, nesrečami, izgubami. Vsekakor življenje tudi ni fair. Tako velikokrat prav tistim, ki so veliko vložili v svojo osebnostno rast, nakloni najtežje preizkušnje.

Nerealna pričakovanja je razvila tudi Joanne. Ko ni več imela psihotičnih simptomov, ji je izstop iz avtističnega sveta halucinacij in blodenj prinesel olajšanje in radosti, ki jih prej ni poznala, vendar ji je boljši stik z ljudmi in svetom okoli sebe prinesel tudi nove bolečine in strahove. Eno brez drugega ni možno, prijetno in boleče se meša tako v odmaknjenem psihotičnem svetu kot tudi v svetu, ki ga gradimo v stikih z drugimi ljudmi, to je v svetu intersubjektivnosti. Zato podobno kot Fromm Reichmannova paciente opozarjam, da po terapiji življenje ne bo lažje, ne bo bivanje v rajskem vrtu. Dobra novica pa je, da lahko postane bolj polno, bolj ustvarjalno in raznoliko v mišljenju, čutenju, čustvovanju in vedenju, pa tudi bolj intenzivno v običajnih, preprostih, malih stvareh, ki jih prej nismo niti opazili, kaj šele začutili kot vredne. Ob drobnih vsakdanjih dogodkih postane čudež življenje samo, npr. že to, da dihamo.

»I never promised you a rose garden« je gotovo eden najbolj znanih oz. široko publiciranih stavkov, kar jih je v zgodovini psihoterapije kakšen psihoterapevt povedal svojemu pacientu. Zato ni čudno, da so potem, ko je Greenbergova leta 1964 o svoji terapiji pri Fromm Reichmannovi napisala knjigo uspešnico s tem naslovom, leta 1977 v Hollywoodu posneli še film. V knjigi Thomasa H. McGlashana in Christopher J. Keatsa z naslovom Shizofrenija: terapevtski proces in izid, ki je izšla leta 1989, pa sem našel verodostojen zapis o poteku te večletne terapije, za katerega se mi je zdelo skoraj nujno, da ga skupaj z uvodnim poglavjem knjige prevedemo tudi v slovenščino. To nalogo je dobro opravila sodelavka iz devetdesetih let Jasna Solarovič.

V uvodu avtorja prikažeta okvir velike katamnestične raziskave na kliniki Chestnut Lodge, v

kateri sta s kvalitativno analizo ocenila številne primere večletne psihiatrične in psihoterapevtske obravnave pacientov s shizofrensko motnjo. Predvsem v štiridesetih, petdesetih in šestdesetih letih prejšnjega stoletja, predno se je razširila uporaba nevroleptikov, so tam veliko pozornost posvečali psihoterapiji, v osemdesetih pa tudi raziskovanju njenih učinkov. Veliko spoštovanje mi vzbuja dejstvo, da so kljub velikim vlaganjem in veri v psihoterapijo ljudi s psihotičnimi motnjami znali kritično odmeriti njeno dejansko učinkovitost in priznati, da ni izpolnila idealiziranih začetnih pričakovanj.

Fromm Reichmannova je delovala v prednevroleptičnem obdobju in se je poleg velike predanosti psihoterapiji pacientov s psihotičnimi motnjami spominjamo tudi po njenem nerodno zasnovanem konceptu »shizofrenogene matere« (Shorter, 1997), ki so ga številni strokovnjaki zlorabili na ta način, da so preveliko odgovornost oz. včasih kar krivdo za psihotične težave pacientov naprtili materam oz. staršem. To je zdaj že zgodovina, kot so zgodovina tudi herojski poskusi (predvsem individualne) psihoterapije pacientov s psihotičnimi motnjami. Pa vendar to ne pomeni, da se danes iz dela Fromm Reichmannove in drugih psihoterapevtov, ki so se na Chestnut Lodgeu posvetili temu področju, kot so npr. Otto Will, Ping-Nie Pao, Harold Searles idr., nimamo več kaj naučiti.

Shizofrenske motnje kljub velikemu napredku znanosti, v zadnjih desetletjih predvsem nevroznanosti, ostajajo še naprej uganka glede svoje etiologije in patogeneze. Tudi debata o tem, ali k njenemu nastanku prispevajo predvsem biološki ali psihosocialni dejavniki oz. kakšna njihova kombinacija, je še odprta. Prav zato se mi zdi pomembno, da tudi psihoterapevti, še posebno tisti, ki čutimo spontani klic za ukvarjanje s pacienti psihotičnimi motnjami, raziskujemo te pojave tudi preko bližnjih srečanj z njimi, ki so možni v večletnem poglobljenem delu v okviru psihoterapevtskega delovnega odnosa oz. alianse. Danes vemo, da se le ta lahko razvije bodisi v okviru individualne, družinske ali skupinske obravnave, najpogosteje pa v kombinaciji le teh, ki je prilagojena posameznemu primeru. In seveda ob premišljeni uporabi nevroleptične terapije in ob drugih psihosocialnih intervencijah (npr. skrb za prilagojena delovna mesta, stanovanjske skupnosti idr.), ki so integrirane v t.i. skupnostno obravnavo.

V knjigi McGlashana in Keatsa so poleg primera Joanne prikazani še trije primeri, ki so se več let zdravili na kliniki Chestnut Lodge, in skupaj tvorijo zanimiv spekter. Joanne je na tistem koncu spektra, kjer je psihoterapija prispevala levji delež k popolni ozdravitvi, drugi trije primeri pa se razpenjajo do tistega konca, kjer psihoterapija ni imela pozitivnih učinkov. Večletno dogajanje sta avtorja znala strniti v zgodbe, ki se berejo kot zanimive novele, hkrati pa sta zbrala obilje podatkov, na osnovi katerih sta v nadaljevanju postregla s temeljito znanstveno kvalitativno analizo, to je s študijami primerov. O njuni metodi raziskovanja govori prevod prvega poglavja njune knjige. Ne samo zaradi inovativnega kliničnega dela, ampak tudi zaradi opravljenega raziskovanja, ostaja klinika Chestnut Lodge, ki so jo zaprli konec prejšnjega stoletja, poglavje v zgodovini psihiatrije in psihoterapije, ki ga ne smemo prezreti.

Viri

Shorter, E. (1997). *A history of psychiatry*. New York: John Wiley & Sons, Inc.: 177.